

DEBRECZEN.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI HIRLAP.

A debreczeni, hajdu-böszörményi és székelyhid-kerületi „függetlenségi párt” közlönye.

Megjelen hetenkint ötször: hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és szombaton.

Előfizetési árak:

Helyben és postán küldve: Egy évre 10 ft. — 1/2 évre 2 ft. 50 kr. Fél évre 6 —. Egy év szám 10.

Egy beszéd vázlata.

(Gál Mihály beszámoló beszédéből) Üdvözlés elsősorban a polgártársait, a kik oly szép számmal gyűltek össze, a mivel bizonyították, hogy az ország ügyei iránt érdeklődnek.

Az 1872-75-ki országgyűlés máj. hó 25-én véget ért, s ezzel az ő megbízatása is lejárt. Három év előtt azon fogadták tette választásának, hogy soha nem fog oly lépést tenni, a mi a nemzet önállóságával s függetlenségével ellenkező.

Nem mondhat sok örvendetest a lefolyt ülészakról, nem kedveskedhetik azon hírrel, hogy a terhek könnyítették volna, a törvényeket sem dicserheti általában úgy, a mint óhajtaná.

Van azonban egy nyemerényünk, s ez az, hogy megismerhetők magunkat, s tanulhatunk jobban, mint 1872. előtt. A nemzet előtt a példák sokat felvilágosítottak. Itélhetni a pártok magatartása felett. A választókra bízva elhatározni, melyik párt működik igazán a nemzet érdekében?

A régi balközép már rég hajladozni kezdett a jobboldal felé, míg végre egészen beolvadt a közösügesy pártba. A közjogi ellenzék száma ekép apadt.

A jobboldal a mult választáskor erőszakkal jutott többségre. Az ellenzéknek sikerült először is Lónyait megbuktatni, változta aztán a Lónyai-uralmat. Majd Szlávi is megbukott, s ekkor a balközép vezére, Gyhycy sietett ama párt megmentésére. Ez olyannak tekintett, mint uttorós Tisza Kálmán és hívei előtt. Bittó is megbukott Gyhycyvel. Tisza — a bihari pontokat felértve — kisegíté a jobboldalt, azzal egyesülvén.

Körán tanul a magyar. Lehetnek, a kiknek bizalmuk végtelen. De ha jól szemügyre veszik a dolgot, lehetetlen, hogy támogassák azokat, a kik régiebb elveiket elhagyják.

Deák Ferencz egy híres röpiratában napnál világosabban kifejté egykor, hogy Magyarország régiebb törvényeink értelmében Ausztriával — a királyi személyének ugyanazonosságán kívül — semmi nemű összeköttetésben nincs. S mégis ő volt az, a ki a delegációt megszavazta, s a közös államadóságot megajánlta. Deák így jelölé ki a boldogulás útját. S azon az alapon mindig súlylendék. Deák azt is mondja, hogy lehet majd apránként a káros törvényeken változtatni, de később bevallá, hogy a közösügi törvény minden utógondolat nélkül hozott.

Tisza Kálmán is hiába mondja azt, hogy ő kiköté, (?) mikép indítványt tessen a közösügi megváltoztatására. — Mert ezt megteheti akármik, akármikor, s ha aztán leszavazzák, — ő mossa kezét, nem tehet róla.

Oly biztosíték kellene nekünk, hogy kiköté, mikép ha a közösügi meg nem változtatják, ő ama pártnak támasza nem lesz, s visszalép. Ilyet nem tett. Hígyjen tehát elfvartatásukban az, a ki tud.

Boldogulásunkra első kellék a kö-

zösügi eltörlése. Mi tántoríthatlan oszlopi leszünk bármely kormányának, a melyik ezt eszközli. De hogy a sok engedékenység folytán magunkat valahogy a reichsráthban ne találjuk, — ragaszkodnunk kell szilárdan a nemzeti függetlenség s önállóság eszméjéhez.

A kormánypárt családi vasutak építésével, hivatalnoksereg állításával, muszkavezetők díjazásával óriási terheket rótt a nemzet nyakára.

Ez áramlat ellenében lenni kell oly pártnak, a mely hazánk önállóságának érdekeit tartsa kiválóan szem előtt.

Törvény alkotottat elég. De biz azok nagyon terhesek. A tanítói nyugdíjról szóló s a kataszteri törvényt kiemelé.

Legfájdalmasabb a választási törvény, mely által a képviselői saját választóikat foszták meg jogaiktól.

De azért nem szabad csüggednünk, ragaszkodjunk tántoríthatlanul azon párt-hoz, a mely a nemzeti önállóság eszméjének megtestesítésére hivata van.

S ha e tekintetben a nemzet egyetért, a haza fényre derül.

Eljén a haza, éljen a függetlenségi párt!

A statisztikai kongresszus tárgyában a ker. miniszteriumban — a P. L. szerint — elhatározták, hogy a kongresszus elhalasztására vonatkozólag, nyilatkozatot tesznek közzé.

A közös költségvetés tárgyalói miniszteri tanácsok — a királyi elnökléte alatt — június közepén fognak megkezdetni Bécében. Azt mondják, hogy Koller a hadsereg és tengerészet költségvetésének körülbelül 3 millió firttal való felemelését fogja kívánni, melyet az ágyúk és a katonák élemezése tesznek szükségessé.

Rudolf koronakereszt Komáromban idézik az ottani erődöket tanulmányozandó.

A vasutak kártalanítására nem az Unió bank, hanem a Rothschild-konzorszium biztosított a kormányknak 30 milliónyi kölcsönt aranyban.

Vongue az új bécsi francia követ állását júliusban foglalja el.

titkár előadta jelentését a lefolyt akadémiái év eredményeiről, az egyes osztályok s állandó szakbizottságok működéséről és a tagválasztásokról; ennek eredményét élénk éjlenekkel fogadták.

Jelentéséből idézzük a következő nagy tetszéssel fogadott passust: Az I. osztály ülésén olvasott értekezések közül leginkább felkelté a közfelfigyelmet az utolsó három: Fogarassy rendes tagé az új szökről, Toldy Ferencz az új magyar orthologáról s ezek ellen Szarvas Gábor, a nyelvújításról. Se képesítve, mint az osztálynak csupán szépirodalmi tagja, se jelen hivatalos helyemről jogosítva nem vagyok e vitába elegyedni, azt azonban talán érinthetem, hogy az eszmék új szulódását nyelvünkre nézve nagy fontosságúnak tartom. És míg nem tagadhatom meg az új mozgalmat, mely a magyarorszáira irányul, mert hisz e mozgalom eredetét azon másakra vezetheti vissza, mely jóval előbb a költészetben folyt le, s melynek (ha bűn, ha érdem), „pars aliqua fui”; másfelől nem voinké hajlandó az orthologia nevében hadat izenni a kifejezésbeli amar aesthesinek, melyet Kazinczy hajgatótt. Valóban ideje, most midon már az unjást a tömeg vette át, midon nemcsak költő, iró tudós, hanem minden ember, ki valamit ír, vagy fordít, legyen az bár egy bolt-czim vagy szatocs-hirdetmény, jogot érez a saját hézagos szókészletében hiányzó vagy hamarosan eszébe nem jutott magyar szó és fordulat helyébe újat faragni, ideje, hogy a hozzáérték e rakonzitlan újítást dühöt mérsékelni megpróbálják. De másfelől a legszigorubb orthologia sem tilthatta meg, hogy a költő, ha lelke van, olykor a hevéles perczében új szót vagy szólamot ne teremtsen; a tudós, a fogalmak embere, sőt a közélet is elvont eszméinek vagy konkrét új tárgyainak új nevet ne adjon. Azt mondják, ennek megtiltása nem is czél, csak az újítás szabályosan történjék, de szerintem némely szabályok még koraiak és nem minden képzés korcs vagy idegen, mely annak mondatik.

Horváth Boldizsár tiszt. tag Szemere Bertalanról nagyszabású, hosszan tartott lelkes taps és éljenzéssel fogadott emlékbeszédet olvasott fel.

Greguss Ágost „a szepnek erkölcsi alapjáról” olvasott fel értekezést.

Lenhossek József értekezését „a koponyaismerél, különösen tekintettel hazánk lakóira”, daczára az elhaladott időnek (9. 1 órákor kezdte felolvasni) még sokan várták meg, nagy figyelemmel hallgatták és z-joson megtapsolták.

A közgyűlés, mely 10 órákor kezdődött 1/2 2 után ért véget.

A magyar fővárosból. A Kisfaludy-társaság szerdán tartandó ülésében Henszelmann Imre Leonardo de Vinciról, P. Szathmáry Károly a közép-kori társadalmi renaissancekról fog értekezni, Gyulay Pál és Dalmady Győző saját verseik felolvasása után Greguss Ágost Gáspár Imre egy versét mutatja be. Az ágostai vallásuk, mivel templomukat javíttatják, ideiglenesen a templom-épület disztermében tartják az istentiszteletet.

A József-műgyemten hallgatói resinál kirándulásukból, hol igen szívélyesen fogadtattak — tegnap tértek vissza.

Vidék. — A „Debreczen” levelezése. — H-B-ö s z ö r m é n y, máj. 30.

Gál Mihály derék képviselőnk ma tartá beszámoló beszédét egy számmal összegyűlt választó polgártársai előtt. (Beszédének vázlatát lapunk élén közöljük. Szerk.)

A közgyűlemben részesült beszédet élénk fogadták; a t. képviselő éljenekkel hódolattal s éljenekkel bocsátottat el.

Polgáraink nagy többség reudithetlentül ragaszkodik e derék férféhoz, ki elvetoit nem tántorodott el soha. Újra megválasztását még a rossz akarat sem vonhatja kétségbe. Eljén! Nagy erőkdedések voltak itt e napban a parányi kormánypárt részéről, — hogy Tisza

más nyálánksággal, közbe örökösen öszhangban orditoznak számtalan szerenese kívánatokat; este a helyiség vizen vagy szárazon fényesen kivilágítottatik — óriás papír lámpákkal, a hajó orrában tűz ég, melyen röppentyűket, tűzpatogókat és sok más lármás gyűlöncöl dolgot égetnek el, majd megállal a vinyógó, ordító és dörmölő zene; mandolin, sip, konga és dobbal vegyest és be-lármáza a csillagok és holdok erősen világos éjszakát; közbe-közbe az „váltás” sem marad el.

A temetkezés bár nálunk is eléggé zajos, mindazonáltal nem állja ki a versenyt a Chinával; mert az a mi felfogásunk szerint az örültség vagy a komédia színvonalára emelkedik; közpogárnál elől meg fehéren öltözött egy négy chimá, vállokon széles deszka lapon szépen piros ropogóra sült malacot viszen, oldalt kétféle ismét más kettő halat és ludat; gyermekek különböző szesz italokat, melyből a sirra öntenek, aranyos és tarka papirszalagokat annak felidítésére — ezek után réz-síposok és ongasok imbolynognak, kik iszonyu feltámasztó zivajt követnek el; így következik ezekre négy egyének a vállán a fatörzs alakú letértett koporóba a halott; utána több egészen kopaszon borotvált bonz (pap) tarka földigerő talárban; végre számos halotti közönség, rokonok, ismerősök és az élősdiek

urnak tisztelőket fogjanak. Összeszedtek egy rakás hivatalnokot. De azért a tervezett bandérium sehogy sem sült el. Így aztán szekerre rakták magukat néhányan, de nagy részben olyanok, a kik választói joggal nem bírnak. No de azért ezek is szaporíták a tömeg számát. Hiába, némelyiknek féltett kincs a „husos fazék.”

P u n k t u m. É r - S e m l y é n, máj. hó.

Az 1875-ik évi június hó 13-án az érsemsélyeni fiatalok által — a vendéglő udvarán, fedett helyiségben zárkórú táncvigalom tartatik. Belpéti-díj személynként 1 frt.

A tiszta jövedelem a helyben építendő iskola javára fog fordíttatni. Felülvezetések a jótékony cél iránti tekintetből köszönettel fogadtatták, hirlapilag nyugtáztattak.

Kezdeté d. u. 4 órákor. Az étkezés és czukrázat felöl gondoskodva leend.

B é k é s, máj. 30.

Talán nem lesz érdektelen társadalmi s politikai életünk állásáról néhány sorban megemlékezni. A kedves május meghozta, s még talán ezután is hozni fogja a békesiekek tavaszi örömeit, melyek új éleveséget kölcsönöznek társadalmi életünknek, mely különben elég egyhangú szokott lenni. A reálgymnázium növendékei közelebből tartották udajlásukat, az ugynevezett „Kozmakertben.” A siker bizonyosságát elég legyven felhozni, hogy városunk szépei teljes számmal jelen voltak, a tánc éjfélen túl tartott, a vidámabb kedélyeket pedig a reggel vette haza. Azóta az izraelita tanítókar is rendezett majális, mely szintén szépen sikerült, a kedvezőtlen időjárás mellett is. Közlebből óvoda-majális, aztán „p r ó b a b á l t” terveztek, sőt némelyek szeretik binni, hogy a békesi „fiatal emberek” sem maradnak hátra — a zöld mulatságban.

Színészeink is vannak, eddig 4 előadástuk volt; valami nagy pártolással nem dicsekedhetnek ugyan, — de hát még nem készt. A felhőtté oktatása ügyében a városi előjáróság megette kötelezősége; a kised-ődiadót s egy tanjai iskolát most vett át a város a f. egyháztól gondja alá.

Az olvasó-körök száma a napokban szaporodott egygyel. A követválasztás ideje is ide s tova itt van; Békés e tekintetben ugyan csak Békés, s nincs semmi lármá, semmi üres zaj; fuzió nincs, képviselő marad. Irányi Dániel tegnap jött meg Budapestre, ma délelőtt tartja számoló beszédét, estére diszlokoma lesz a „K o z m a k e r t b e n.” Ellenjelölte nincs, s nagyon bízható — nem is lesz.

Ószi veteisnek tűrhettek, sőt sok helyen szépek, — a tavasziknak erősek az eső hiányát. — A szőlőskertek szép reményekkel biztattak.

Ú z e k u c z a n d i. Ré v - K o m á r o m, máj. 31. 1875.

Nálunk is már alattomos korteskedések történnek, de alkalmasint csak Gyhycy lesz a követ.

Urnapkor délután 2 órákor ismét föld-rengés volt, azt nem mondhatjuk ugyan, hogy oly nagy mértékben lett volna, mint a multkor, hanem sokkal csendesebb — s 3 perczig tartott.

Most épül egy színház, nem lehet mondan, hogy valami nagyszerű épület volna, hanem Komáromnak elég, mert itt csekély az intelligencia és a Thália vándor papjainak legalább lett volna hova benéznie és hirdetni az ígét.

A város közönsége a városhoz közel fekvő szigetért, mely a két Duna közt van, a városi Új-Szönyölt elválasztja, „Erzsébet-sziget”-nek nevezté el.

Urnappán egy férj nejt, mert az egy katonába botlott, szerelemföltésből megölte.

r. l.

Hirdetési díj: Öt-hatszós petitorát 5 kr. Nagyobb terjedelmű, mint azinté több belbi hirdetések, alkú szintén a leg-olcsóbb árért: Bélyegdíj: minden beírtáért külön 30 kr. „Nyilt-tér”-en megjelenő közlemény öt-hatszós sorra 15 kr.

Név- vagy bérmentesül beküldött kéziratok nem vétetnek tekintetbe. — Ugy szintén kéziratok sem adhatnak vissza.

Vidéki hírek. Szépi Mihály viski iparos a körülgaradott szájni savanyvízes forrásból meríteni akart, de a szénsvólt előbúlván, fejfel a kutha esett s megfult. Kolozsvárt szintén ünnepelely történt a világiállítási kitüntetések szétosztása. 116 kolozsvári állító közül 79 kapott kitüntetést. A „Szegedi Közlöny” e hézagpótló s Lévy Ferencz által ügyesen szerkesztett lap megszűnt. A tagnapi hivatalos lap a vidék különböző helyeiről — 77 helyről — jeleut utolag esét. Hála istennek!

Ki a vivát? É r m e l l é k, máj. hó.

(Válasz a „Debreczeni Ellenőr” 80-ik számban megjelent (F. L.) cikkre.)

En is kezdetem cikket ezen: Több napi távolít után stb. stb.

Nem, én azon kezdem, hogy a „Debreczeni Ellenőr” itt a Hegyközön ismeretlen lap levén, azt én sem olvasom s így egy elvokonom szívésségéből kaptam azt meg most s habár kesőn is, — kénytelen érzem ma g a m a t azon brutális tollal írt cikkre válaszat megadni.

A mi a cikk szellemét általában illeti ahoz kevés mondani valóm van s csak annyit, hogy hi hangon irni hirlapja csak nagyságos demokraták privilegiuma, mert ezek hiszik el, hogy rajtuk kívül senki nincs a kinek esze és joga volna a politikába egy kissé mélyebben is bekukkanni, — de hogy aztán ók is mennyire látnak bele? — az már más kérdés.

En tehát ime hozzá kezdek e cikk boncolásához, hogy a tisztelt polgárság megdud-hassa, ha vajon ez a maga halálával halt-e meg, vagy agyon ütötték?

Hogy cikkek csakugyan az érnelleki Hegyközről származott, azt szerkesztő ur a legjobban bizonyíthatja, ebben tehát a nagyságos urnak kételkednie felesleges, s hogy e cikkkecske, mely mindenesetre többet hatott, mint a nagyságos ur felszólalása, a „Debreczen” rendes munkatársai egyikének tollából került.

E rettenetes néhez önigazoláson át-és-ven, annyit vagyok bator meggyezni, hogy ha cikkirő csak egyet ismer a Hegyközön, a ki más elveket vall, — mint ő, — legyen szíves ide ballagnis én mutatok neki szízzat.

Hogy Nagy Györgyöt egyhangulag választottuk meg, az igaz, s hogy egyhangulag beszeselték évenkénti követi jelentését, — az is igaz, de felelt a nagyságos ur, hogy a fusio megtörténté óta Nagy György ur semmi jelentést nem tett, s hogy a fusiót a székelyhídi választókörület nem egyhangulag helyeselte, bizonyítja a megalakult függetlenségi párt; vagy tán ennek megalakulását sem hiszi komolyan a nagyságos ur? lehet, hanem azért az még is ugy van!

Lám! lám! az az uri felfogások szerint nem elvtagadás és köpenyfordítás, ha valaki holnap másként cselekszik mint a hogy ma beszél; ma azt mondja, hogy: sok a nép terhe, könnyíteni kell rajta! holnap aztán megszavazza az új terheket! Ma azt mondja, hogy ne fűszük a muszkavezetőket, hanem igenis a haza védőt; holnap azt mondja, hogy kevés a nyugdíjalap, ne adjunk a szegény honvédeknek, mert nem jut, ma azt mondja, hogy a delegáció-közösügi káros intézmény s ezen az alapon jól kormányozni lehetetlen, holnap pedig támogatja azt a kormányt, mely épen ezen az alapon áll.

Hogy Nagy György urnak programja kivihetetlené vált egyelőre, s így azt félre kell tennie, ezt már csak azok mondják, a kik az igen szabadelvű párt hívei, hanem a mi szerény nézetünk szerint, midőn valaki egy nagy fát akar kivágni s csak akkor veszi észre, hogy eszköze nem elég éles, — nem azt kell tennie, hogy szerszámát félre téve fektődje le s várja be, míg az magától ki fog dőlni, hanem azt kiélesíteni.

Hogy e kérdéses program a bihari pontokon alapszik, az világos, de hogy ennek kivihetlenségét csak most látták be önk, —

(Folyt. köv.)

ára a városházhöz meghívni sze- an, hasznas tisztelettel maradok bosten, 1875. máj. hó 21.

Péchy Jenő s. k.

csi tőzsde máj. 31. (Távirati tud- 102 10, cs. arany 5.28—; Napo- 89

erkesztői nyilt posta.

Szoboszlóra Vettük Adjuk. A sötét verem: Belesett — a ko- ásának köszönöm a megemlékezőt, kik viszonzni H-Pályi Holnap. Ké- is tikkasztó a meleg? Nagyvá- A programot H-B-ös zörmény- nem vagyok én oka semminek. de! A viszontlatásig

Felelős szerkesztő: TMÁRI KÁROLY.

nyilttér.

men. Május 30-kán ő excellen- Kálmán ünnepeles bevo- mával. — GRÜNBERGER szoboszlói kereskedő eljegyzé- en LÖWENHEIM SZIDÓ- gyet. Áldás frigyökre!

198 — 1

emegeüzlet.

zerencsém a nagyérdemű kö- tudtára adni, hogy e mai na- Károly cseleget-sas ut- k számú házában

diszes

megeüzletemet

am, — ahol naponta kitünő k és jegben látott italok, to- szalonra — úgy feher mint stb. legutóbbi kiállításal ké- gyszinte mindenféle finom- nek, poharozva és üveg- a nagyérd. közönség szolgál- nek.

sra vásárolók, k mindenk aru- ra szám utatik, gyors és pon- dultatásról keszeskedik és szá- gácsért eszedzik

Vilmos Lajos csemegeüzlete.

re megrendelések úgy nagy- ntit kisbena, a leggyorsabban k.

197 1—3

egjobb minőségű

ALÓ CZÉMENT

re perjesi cémentgyárából (Borsókán Hamisfalvi posta)

kapható: Gerény Fülöp urnál, Sesztina Lajos „ Solitsz Gyula „ Grosz Bernát „ Göbl Jakab „

172 4—20

Eladó szőlő.

A sexta kertben, a gőzmalom kö- zelében — Móritz András és Barany Miklós urak szőlőjök között fekvő 3 nyilasa Szépi Lajos-tele szőlő eladó. Készen áll értesítés nyervehető Útvar- helyi Károly ügyvéd ur irodájában.

196 1—8

A „DEBRECZEN” tárczája.

KARCOLATOK. Sz. Török Jánostól. — Utinaplomból. (Folytatás.)

Mig a nő vásári cikké válik — ha a fo- lyamba nem veté magát a kétségbeesett, dühöngő nő, mint haszontalan érteketlen portékát és lábkapzást a férfiaknak; vagy vásári cikké válik s a legtöbbet igéronék eladatik — kik tüzet száma összeveszik ezen nyavogó porté- kát; melyeknek később rendeltetésök lesz kis- aszony szerepet játszani, szerelmi paródiák- ban a férfiak zsebet és eszt kirabolni, becsé- lését megfertőzteni. Oly magas prostituciót sehol sem is láttam máshol a világon, mint Chinában.

Az újszülöttet a mint az anya elszűtte, folyamba, vagy ha közelebb van a tenger, abba mártja és lemossa; hátias forma ruhapólyába, melynek négy szál galand kötélke van, azzal hátára köti és hurcozja, mint a fahordó állat, míg lábra nem kap, alig két, három éves

már apja-anya mellett a Sampánon, vagy Dzonkén az evezőt tojja jobbra balra, avagy a szárazon nádat tisztít, hasít és több más aprószerű, de szorgos munkát végez.

Chinában nősinli leginkább csak is a szegény osztály szokott; mivel a gazdag, ke- reskedő, hivatalnok és földbirtokos, haszonta- lan portékának tartja az asszonyt, a ki csak eszik, sejmét fogynasz, ledérségen tőri a fejét, de semmi hasznos dolgra nem való. Már pe- dig azon csekély élvert, melyet pillanatig nyujtanak ezen sejmé nyelvi macskák, nem érdemes magokat egész életükre lekötölezt- jönek tenni.

A mint ruházat, étkezés és egyéb értek- csiklandó szer, kikerül a piacról, úgy erről is bőségesen van gondoskodva, hogy buzában nem kell a chinai gavallérnak „Bonza” válni. Hanem a szegény ember közösen osztja meg buját, örömet nőjével s ha van kenyér- puszitó, de van kereső is, mert együtt fogják meg a dolog végét; — sőt az asszony sokban előnyben áll a férfias dologban is az ura felett.

A nősülés nagy zajjal foly le Dzonkén, Sampán vagy is szárazon, a hol lakik a kitű- zött. A polgári eskü csekély szertartásával a házál összedatnak, aztán szabad a vásár; nagy vendégséget csapnak: tea, gyümölcs, bu- nagy vendégséget csapnak: tea, gyümölcs, bu- savanyított zöldség, hal, sertésbús, rizs és sok

